

PREGLEDNI RAD

Mirza Smajić*

**Sigurnosni
aspekti
migracijske
krize: između
humanosti i
oblikovanja
novih
“umjetnih”
manjina**

* Doc.dr.sc. Mirza Smajić, Fakultet političkih nauka Univerziteta u Sarajevu.
E-MAIL: mirza.smajic@fpn.unsa.ba

SAŽETAK: Autor u tekstu analizira utjecaj migracijske krize na Europsku uniju kroz sigurnosnu i politološku dimenziju, te recepciju tog diskursa kod političkih elita i građana. Pritom posebno naglašava humanitarnu, ali i sigurnosnu dimenziju percepcije imigranata, izbjeglica i tražitelja azila kao nekih novih “umjetnih” manjina u Europskoj uniji. S druge strane, takvi procesi sve se više izražavaju kao prijetnja sigurnosti oličena u povećanju ksenofobije i razisma, dok pojedine političke elite u Uniji imigrante percipiraju kroz prizmu “antigradana”. Nadalje, u tekstu se analizira proces sekuritizacije identiteta izbjeglica, koji se kroz govorni akt u pojedinim zemljama članicama EU karakteriziraju kao prvenstveno sigurnosna ugroza, što za posljedicu ima povećanje nasilja nad manjinama i negativno se reflektira na unutarnju koheziju Europske unije te njezinu sposobnost da upravlja migracijskom krizom. Na kraju, polazeći od određenih teorijskih i empirijskih postavki, autor želi ponuditi sveobuhvatan pregled migracijske krize na europskom tlu u cilju smanjenja negativne reverzibilnosti na ostvarivanje prava manjina u Europskoj uniji.

KLJUČNE RIJEČI:
Izbjeglička kriza,
sekuritizacija,
deteritorijalizacija,
Europska unija, nove
manjine

Teorijske raprave o novoj sigurnosnoj paradigmi

Suvremeno globalno okruženje karakteriziraju novi oblici globalizacije utemeljeni kao “transgranični proces koji zahvaća politiku, demografiju, ekonomiju, ekologiju, sigurnost, komunikologiju, kulturu (...)” (Ćurak, 2002:55). Kao posljedica ovakvih procesa javlja se potreba za interesno-globalnim udruživanjem, stvaranjem novih globalnih igrača i suvremenih sigurnosno-političkih odnosa i procesa. Nadalje, suvremeni politički, ekonomski, vojni, tehnološki, te općedruštveni tokovi “marginalizirali” su tradicionalno promatranje koncepta sigurnosti. Novi koncept sigurnosti podrazumijeva i novi okvir analize kroz multidisciplinarni i višesektorski pristup pitanjima sigurnosti. Kako ističu Ole Waever i Barry Buzan, nova analiza sigurnosti razvila se “prema centru, postajući tako vodeća ideja nad prethodno najvišim ciljevima poput obrane i nacionalnog interesa” (Waever, Buzan, 2010: 437). Tretiranje sigurnosti ukazuje na činjenicu da nije samo država ta koja može biti subjekt sigurnosnih prijetnji, već to mogu biti građani, pa čak i pojedinci i sve ostale društvene kategorije. Upravo ta situacija, kod zastupnika tzv. “proširivača” na čelu sa Barryjem Buzanom, zahtijeva produblјivanje agende sigurnosnih studija na horizontalnoj i vertikalnoj ravni.¹

Iz konstituiranja višesektorskog pristupa pitanjima sigurnosti koji, osim vojnog, uključuje još četiri nevojna sektora, proizlazi i širi spektar sigurnosnih prijetnji koje mogu biti vojnog, političkog, ekonomskog i društvenog karaktera. Posthladnoratovsko razdoblje karakteriziraju vojne, ekonomske, političke i društvene integracije koje su se razvile u sektore sigurnosti. Većina europskih zemalja sigurnost percipira kao nevojni pojam pa iz toga proizlazi da su suvremene prijetnje sigurnosti po prirodi nevojne.² Ovakva percepcija vrijednosti predstavlja rezultat šireg shvaćanja koncepta sigurnosti (multisektorski pristup), jer, osim političko-socijalnih dimenzija, europska sigurnost nakon bipolarne ere aktualizirana je kroz još tri njene dimenzije i to: vojnu, gospodarsku i humanitarnu, gdje važno mjesto u toj koncepciji predstavljaju zaštita univerzalnih ljudskih prava i temeljnih sloboda, demokracija i vladavina prava (Grizold, Tatalović, Cvrtila, 2008: 32-33). S tim u vezi, Christopher M. Dent naglašava da je došlo do porasta težnje za ekonomskom sigurnošću, odnosno “pomaka s geopolitike na geoekonomiju, s vojnih supersila na ekonomske supersi-

155

Mirza Smajić
*Sigurnosni aspekti
migracijske krize:
između humanosti
i oblikovanja novih
“umjetnih” manjina*

- 1 Horizontalna dimenzija promatranja se, osim vojnog, odnosi na politički, ekonomski, socijalni i ekološki sektor, a vertikalna dimenzija se odnosi na proširenje referentnih objekata koja se odnose na pitanja sigurnosti.
- 2 Prema Europskoj sigurnosnoj strategiji (2003) izazovi i ključne prijetnje Europskoj uniji predstavljaju: terorizam, proliferacija oružja za masovno uništenje, regionalni sukobi, neuspjele države i organizirani kriminal (izvor: <http://ccmr-bg.org/eubezbednost/pdf/03.%20Evropska%20bezbednosna%20strategija.pdf> (01. 08. 2016).

le, te sa političko-ideološkog natjecanja na ekonomsko natjecanje” (Dent, 2010: 235). Upravo tzv. ekonomsko-političko-sigurnosne³ veze i interesi ‘90-ih godina 20. stoljeća (institucionaliziranje Europske unije i širenje NATO-a) oblikovali su novi sigurnosni kompleks. Izravne implikacije procesa globalizacije dovele su do toga, kako Collins (2010: 18) naglašava, da unutrašnja pitanja dobijaju vanjski karakter, a vanjska unutrašnji. Ova matrica potvrdila se i nakon terorističkih napada 11. rujna 2001. godine u SAD-u, nakon čega je došlo do radikalne promjene nacionalne, ali i međunarodne razine sigurnosti u borbi protiv suvremenih sigurnosnih prijetnji.

Razumijevanje suvremenog svijeta, njegovih međuljudskih, međunarodnih i unutrašnjih odnosa, zasnovanih na principima integracije, udruživanja, razdruživanja i razvoja tehničko-tehnološkog, ekonomskog i financijskog okruženja, podrazumijeva i novu ulogu državne politike, prvenstveno na području sigurnosti. U tom smislu, prostor ili sredina unutar koje se države nadmeću u svojoj moći i gdje se događaju glavna međunarodna zbivanja nazivamo međunarodnom zajednicom. Djelovanje međunarodne zajednice i njenih aktera zasniva se na principu međuzavisnosti, koji može rezultirati pozitivnim ili negativnim događajima za sigurnost jedne države ili šire geografske regije. Joseph Nye naglašava da vladini dužnosnici oblikuju vanjsku politiku države koja se susreće sa rastućom punoćom globalizma, gustinom mreža međuzavisnosti, što, prema autoru, znači da posljedica događaja u jednoj geografskoj regiji, ili ekonomska ili ekološka (sigurnosna op. ct.) dimenzija, mogu imati duboke posljedice u drugim geografskim regijama, u vojnim ili društvenim dimenzijama (Nye, 2006:255). Pretvaranje i oblikovanje globalnog svijeta utemeljeno na transgraničnim procesima Beck naziva *novom igrom* i naglašava da stara igra koju naziva *nacionalnom državom* više nije moguća, jer se stvaraju novi oblici i prostori djelovanja,⁴ čija je posljedica *pojava novih igrača, novih uloga, novih resursa, nepoznatih pravila, novih proturječnosti i konflikata* (Beck, 2004: 23). Današnje razdoblje karakteriziraju i nove sigurnosne prijetnje, čime je redefinicirana i desuverenizirana uloga države, upravo zbog transnacionalnog karaktera prijetnji.

Radi potpunije teorijske analize bitno je naglasiti osnovne karakteristike suvremenog shvaćanja sigurnosti koje su oblikovale međunarodno, odnosno globalno sigurnosno okruženje:

- 3 U tom kontekstu, Mohammed Ayoob naglašava da varijable od ekoloških do gospodarskih interesa obuhvaćaju sigurnosnu arenu, ali da njihov utjecaj mora biti filtriran kroz političku scenu kako bi postali dio sigurnosne paradigme u doba globalizacije (Ayoob, 2005: 10). Takve primjere međuzavisnosti država upravo pronalazimo u djelovanju EU i NATO-a.
- 4 Beck govori o sljedećem: 1. geografsko širenje i rastuća gustoća međunarodnog djelovanja, globalna umreženost financijskih tržišta i rast moći transnacionalnih koncerna, 2. informacijsko-komunikacijsko-tehnološka neprekidna revolucija, 3. univerzalni zahtjevi za ljudskim pravima, 4. pitanje globalnog siromaštva, 5. postinternacionalna, policentrična svjetska politika (Beck, 2003: 29).

1. Stvaranje novih nacionalnih država koje imaju pretežito heterogenu etničku strukturu stanovništva; porast nacionalizma, ksenofobije i patriotizma;
2. Novi val demokratizacije svijeta kao globalni proces;
3. Policentrična struktura svijeta, transnacionalni (nedržavni) akteri i njihova moć utjecaja na nacionalne i nadnacionalne odnose;
4. Redefiniranje koncepta sigurnosti (multisektorski pristup, regionalni sigurnosni kompleks), stvaranje i jačanje nadnacionalnih sigurnosnih struktura;
5. Pojava novih sigurnosnih prijetnji (političke, ekonomske, vojne, tehnološke) koje nadilaze nacionalno-suverene teritorije i sve više destabiliziraju političke elite slabih država, što može biti generator političkih, ekonomskih i sigurnosnih kriza;
6. Pitanje daljnjeg vojno-političkog egzistiranja NATO-a u multipolarnom svijetu na jednoj, ali i djelovanju zajedničkog europskog sigurnosnog prostora na drugoj strani;
7. Nove regionalne sigurnosne pojave i procesi (Sjeverna Afrika, Bliski Istok, Sirija) i njihove ekonomske, sigurnosne i političke posljedice u svijetu.

Ove činjenice intenzivirale su potrebu za jačanjem nadnacionalnih odnosno međunarodnih (globalnih) sigurnosnih struktura, koje će preuzeti ulogu očuvanja svjetskog mira i sigurnosti. U tom kontekstu, suvremene prijetnje sigurnosti ne poznaju nacionalne ili teritorijalne granice, što je zasigurno izravan produkt internacionalizacije tržišta i informacija. Kritičari toka globalizacije kao socijalnu cijenu denacionalizacije i diskreditiranja moći nacionalne države vide u povećanju raznih oblika društvene patologije, čime su sigurnost i socijalno blagostanje najveći nedostatak suvremenih nacionalnih država (Stojanović, 2007: 112). Međutim, upravo prostorna i geografska heterogenost sigurnosnih prijetnji nadilazi nacionalne države, što dovodi do toga da države svoje nacionalne sigurnosne probleme ne mogu analizirati ili riješavati samostalno, već samo kroz skup država čiji su sigurnosni problemi povezani (Buzan, Waever, 2003: 40-45). U tom kontekstu, važnu ulogu u kreiranju stabilnosti i sigurnosti igraju i regionalne organizacije. Teorija regionalnog sigurnosnog kompleksa (Buzan, Waever, De Wilde, 1998) naglašava važnost regionalne suradnje u suvremenim sigurnosnim analizama, s ciljem unaprijeđenja odnosa između država i odnosa između određenih regija. Ako promatramo sa povijesnog aspekta, Europa je bila središte klasnih, etničkih i imperijalističkih sukoba i promjena u svijetu. Ne zanemarujući ove činjenice, Europa danas predstavlja značajnu ekonomsku i regionalnu, ali ne i globalnu (sigurnosnu) silu.⁵ Međutim, zajedničke vrijednosti dvadeset i osam

5 Mario Telo naglašava značaj i ulogu Europske unije na globalnoj razini i to na

članica EU prvenstveno su vidljive kroz ekonomsko-socijalne integracije, ali bez jedinstvene vanjsko-političke i sigurnosne matrice. U tom segmentu još uvijek prevladavaju nacionalni nad zajedničkim interesima, odnosno neslaganja oko vanjsko-političkih i transatlantskih (sigurnosnih) prioriteta, posebno na području zajedničke vanjske i sigurnosne politike. Iako je Europska unija još 2003. godine usvojila Europsku sigurnosnu strategiju, odnosno 2010. godine i Strategiju unutarnje sigurnosti 2010-2014,⁶ time je pokazala malu dozu “zrelosti”, te još uvijek nije uspjela izgraditi svoj autonomni sigurnosni sustav. U prilog ovome govore i pojedini slučajevi migracijske i izbjegličke krize (2015.) koji su pokazali nejedinstvo i tromost Unije u iznalaženju rješenja krize.

Promatrano iz drugog kuta, a u iznalaženju odgovora na migrantsku krizu, potrebno je napomenuti da u ranim ‘90-im godina prošlog stoljeća, geopolitička stabilnost kao produkt hladnog rata prvenstveno na području Europe iznova je dala mogućnost o razumijevanju uzroka ljudske ranjivosti⁷ (Owen, 2010: 39). U tom smislu, suvremeni autori ukazuju na razloge produbljivanja i proširivanja koncepta sigurnosti od države do pojedinca (humanocentrični pristup), uključujući novi koncept nazvan ljudska sigurnost.⁸ Snažna potreba razvoja koncepta ljudske sigurnosti pronalazi se prvenstveno na tlu Europe, odnosno Europske unije koja je još 2004. godine usvojila doktrinarni dokument “*A Human Security Doctrine for Europe*”⁹ koji definira i detaljno objašnjava namjeru da “izgradi sigurnosnu politiku na doktrini ljudske sigurnosti sa ciljem da zaštiti pojedince kroz ojačanje zakona i humanitarnu pomoć uz povremenu upotrebu sile” (Liota, Owen, 2007: 18). Ovakav diskurs pronalazi se i kod drugih autora, koji

osnovu tri faktora: (1) ekspanzivna snaga i miran suživot kroz suradnju između susjednih država i širenje regionalne stabilnosti; (2) posebnost funkcioniranja socioekonomskog modela; (3) širenje demokracije i ljudskih prava kroz multilateralne institucije i zajedničke vrijednosti (Telo, 2006: 2-3).

6 Više na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52010DCo673>

(26. 07. 2016.)

7 Prema Batterbyju i Siracusu, prijetnje za ljudsko blagostanje nesumnjivo su veće prema broju i opsegu danas nego kad je nastajao sistem Ujedinjenih nacija 1945. godine. Oni zaključuju da se skala sigurnosnih izazova rapidno povećala rastom tehnologije i sofisticiranog oružja, što sigurnosne prijetnje prenosi unutar i van nacionalnih granica (Batterby i Siracusa, 2009: 9).

8 Razlozi oblikovanja ljudske sigurnosti trebaju činiti okosnicu povezivanja sukoba i razvoja, odnosno glavni fokus treba usmjeriti na sprječavanje glavnih uzroka, a ne samo na krizni dio upravljanja sukobom. Najnovija manifestacija tog trenda, kako primjećuje Kerr, jest usmjerenost na svladavanje međunarodnog terorizma vojnim sredstvima nauštrb sprječavanja globalnog siromaštva kao problema nezavisnog od njega, iako ponekad povezanog s terorizmom (Kerr, 2010: 115).

9 Više na: <http://www.lse.ac.uk/internationalDevelopment/research/CSHS/humanSecurity/barcelonaReport.pdf> (03. 11. 2016.)

naglašavaju da su se osim političko-socijalnih dimenzija, od završetka hladnog rata razvile i tri bitne dimenzije europske sigurnosti: vojna, gospodarska i humanitarna (Grizold, Tatalović, Cvrtila, 2008: 32). S druge strane, u kontekstu razvoja humane dimenzije sigurnosti, ističu se karakteristike savremenih sigurnosnih prijetnji i procesa u koje se prvenstveno ubrajaju progoni ljudi na nacionalnoj, vjerskoj, etničkoj i rasnoj osnovi, što za posljedicu ima veliki broj izbjeglica i raseljenih osoba. Rasprave oko obnove humano-centričnog koncepta u teorijskom, ali i praktičnom smislu, aktualizirale su se posebno nakon određenih događaja tokom 2011. godine na prostoru Sjeverne Afrike i Azije, poznatije kao "arapsko proljeće". Tu se prije svega misli na promjenu režima u Libiji, Egiptu, Tunisu i Alžiru, a posebno na području Sirije, gdje se kao posljedica javio i građanski rat. Očekivani događaji kroz smjenu nedemokratske vlasti u tim državama nisu dali niti donijeli željene efekte promjene. Čak štoviše, posljedice neuspjeha smjene dovele su do unutrašnjih, regionalnih pa i globalnih poremećaja i nestabilnosti. Kao produkt takvog stanja, odnosno nemogućnosti "života bez straha", raznih oblika nasilja nad ljudima, kršenja ljudskih prava i sloboda, te neriješenih povjesnih razlika većina stanovnika tih područja pokušala je emigrirati prema zapadnoj Europi (Tatalović, Malnar, 2015: 23-24).

Migracijska kriza: humanost vs. sekuritizacije politike azila i migracija

Migracije kao društveni fenomen generirane su najčešće određenim socijalnim odnosno društvenim devijacijama na određenom prostoru ili teritoriju. Početak 21. stoljeća obilježen je pojavom i rastom tzv. fragilnih država. U biti se radi uglavnom o konfliktnim i (ili) postkonfliktnim državama "čije centralne institucije nisu u mogućnosti da vrše efektivnu upravu i kontrolu nad svojim teritorijem" (Beridan, Turčalo, Smajić, 2011: 525). Upravo ovakvi geopolitički fenomeni pokazali su se kao destabilizirajući faktor na regionalnoj i (ili) globalnoj razini. Iako se općenito smatralo da će početak 21. stoljeća ublažiti nasilje, određeni događaji na jugoistoku Europe i Bliskom Istoku, u Latinskoj Americi i Aziji, odnosno pitanja koja su pretežno unutrašnjeg karaktera, postala su nova prijetnja globalnoj sigurnosti i ljudskom blagostanju. Ovakve promjene u znatnoj su mjeri zahtijevale iznalaženje novih strategija izgradnje mira i rješavanja prirode konflikta, do potpune demokratizacije društva i države. Između ostalog, ovakvi događaji reflektirali su se na unutrašnje i vanjske politike demokratskih država, što se osobito odrazilo na međunarodnu politiku i sigurnost. Ovi procesi su među kritičarima izazvali teorijsku i praktičnu dilemu budućeg razvoja i shvaćanja demokracije kao "sigurnost ili kao oslo-

bađanje” (Whitehead, 2001: 11-16), posebno u percepciji “*hobbesovskog*” *anarhičnog svijeta* i *postmodernog raja*. Zasigurno je da su procesi demokratizacije u drugoj polovini 20. stoljeća poprimili globalnu pojavnost i demokraciju učinile najvažnijim dostignućem civiliziranog svijeta. Događaji koji su uslijedili na pojedinim područjima pokrenuli su migracijske, ali i izbjegličke valove koji su kulminirali sredinom 2015. godine.

Prema dostupnim analizama, migracijski valovi kretali su se kroz nekoliko glavnih pravaca, odnosno ruta prema zemljama Europske unije. Tu prije svega ubrajamo zapadno-mediteransku rutu (Maroko, Alžir), centralno-mediteransku rutu (Tunis, Libija), zapadno-balkansku rutu (Makedonija, Srbija, Hrvatska, Slovenija, Mađarska), istočno-mediteransku rutu (Turska-Grčka), istočnu rutu (Rumunjska, Bugarska, Češka Republika, Slovačka, Poljska) te rutu na sjevernom dijelu europskog kontinenta (Bjelorusija, Ukrajina, Latvija, Litva, Finska).¹⁰ Najveće kretanje migranata i izbjeglica i broj ilegalnih prelazaka granica zabilježeni su na zapadno-balkanskoj i istočno-mediteranskoj ruti. Primjerice, prema podacima FRONTEX-a na “balkanskoj ruti” tijekom 2009. i 2010. godine zabilježeno je oko 3.000 ilegalnih prelazaka granice, tijekom 2011. taj broj iznosio je 4.650, tijekom 2012. bio je 6.390, da bi se drastično povećao prvo 2013. godine na 19.950, zatim 2014. na 43.360 te doživio vrhunac tijekom 2015. godine sa 764.038 ilegalnih prelazaka granice.¹¹ Nadalje, aktualni podaci za razdoblje siječanj-lipanj 2016. godine jasno pokazuju daljnji trend povećanja ilegalnih prelazaka granice na zapadno-balkanskoj ruti (119.511), istočno-mediteranskoj ruti (162.563) i centralno-mediteranskoj ruti sa više od 70.000 ilegalnih prelazaka granice.¹² Međutim, iako se radi o velikim kretanjima migranata, većina se nalazi izvan granica Unije. Podaci UNHCR-a pokazuju da je u razdoblju od 2011. do rujna 2015. godine samo 10%, prvenstveno sirijskih izbjeglica, zatražilo azil u jednoj od zemalja članica Unije, dok se procjenjuje se da oko 4 milijuna ljudi se nalazi u Tusknoj, Libanonu, Jordanu itd. (prema UNHCR, 2015 u: Baričević, 2015: 4). Na prvi pogled se čini, a posebno ako sagledamo samo podatke tzv. zapadnobalkanske rute iz 2015. godine, da su migrantska i izbjeglička kriza prouzrokovale ozbiljne političke, sigurnosne, ali i humanitarne probleme za samu Uniju, ali i zemlje na toj ruti. Vrlo značajno je napomenuti da se migrantska i izbjeglička kriza pojavila kada se Europska unija nalazila u određenom sigurnosnom i administrativnom vakuumu, ponajprije u kontekstu suspenzije Schengenskog spo-

10 Više o migracijskim rutama na:<http://frontex.europa.eu/trends-and-routes/migratory-routes-map/> (02. 08. 2016.)

11 <http://frontex.europa.eu/trends-and-routes/migratory-routes-map/> (02. 08. 2016.)

12 <http://frontex.europa.eu/trends-and-routes/migratory-routes-map/> (02. 08. 2016.)

razuma od strane pojedinih članica (Danska, Francuska) na jednoj, i traganja za jedinstvenim europskim odgovorom na terorizam na drugoj strani. Ovdje se jasno vidi da su pitanja nacionalne u odnosu na “zajedničku” sigurnost Unije postala primarni interes političkih elita. Ovakvo ponašanje zasigurno ne predstavlja temeljne principe organizacije Unije i ne vodi ka potpunom rješenju migracijske krize. Pojedini autori ovakvo ponašanje Unije i (ili) nacionalnih država smatraju šovinizmom, jer “...u ovoj krizi s izbjeglicama prekršeni su svi mogući postulati – od solidarnosti s državama članicama, poštovanja prava i teritorijalnog integriteta država, zakon EU-a i međunarodnih propisa do demokratskih načela” (Mađarević, 2015: 112).

Iz povijesnog konteksta gledano, migracije su oduvijek imale pozitivan učinak na razvoj, međutim, u ovom slučaju one su dobile negativne konotacije i atribuciju od političkih, ali i određenih građanskih elita. S druge strane, a prije svega iz njemačkih poslovnih krugova, dolazile su pozitivne reakcije i “...naglašavalo se kako bi te ljude mogli iskoristiti za radnu snaga koja je potrebna Njemačkoj” (Dams, 2015 u: Mađarević, 2015: 108). Takvi stavovi, kao niti njemačka politika “otvorenih vrata”, nisu uspjeli ostvariti značajniji pomak u suradnji država članica u oblikovanju jedinstvene i konstruktivne politike prema migrantima. Nekonstruktivna i nesolidarna politika prema migrantima pokazala je da Unija još uvijek nije politički koherentno tijelo kada su u pitanju azil i migracije, te sigurnost općenito.

Ipak, postavlja se pitanje zašto je prostor Europske unije, koji je udaljen oko 3000 km od konfliktnih područja, a uzimajući u obzir način putovanja i transporta migranata i izbjeglica, postao krajnje određite. Vjerujemo da razlozi takvog postupanja leže u činjenici da je europski prostor oslobođen “organiziranog nasilja” i pruža osjećaj zajedništva, što je u mnogim drugim regijama ili dijelovima svijeta upitno, smatra Emmers (2010: 140). Ipak, može se ustvrditi da je Europska unija na neki način bila “iznenađena” i zatečena ovom krizom, unatoč činjenici da migracije na europskom tlu nisu ništa novo, jer su stoljećima bile prisutne i prema njima se različito odnosilo. No, posljednji migracijski i izbjeglički val (2015.) na granicama Europske unije posebno se izdvaja, iz razloga što su pokrenute i još uvijek traju brojne rasprave u političkim, stručnim i društvenim sferama. Svakodnevne rasprave o “migracijskim” pitanjima, te stanje sigurnosti uopće na nacionalnoj, ali i razini Unije, doveli su do aktualizacije tih pitanja. Jednostavnije rečeno, pojedine političke elite ova i slična pitanja predstavljale su kao egzistencijalnu prijetnju društvu i državi. U tom kontekstu, Ayhan Kaya u svojoj opsežnoj studiji o islamu, migraciji i integraciji (Globalno doba sekuritizacije) još iz 2009. godine analizira utjecaj migracija na europskom tlu i njihovu refleksiju na nacionalnu sigurnost pojedinih zemalja Europske unije. Istražujući tokove migracije posljednjih godina, Kaya zaključuje da je došlo do transformacije

politike sigurnosti i azila u zapadnom javnom prostoru (Kaya, 2009: 7). On naglašava da moderne države imaju sve veću tendenciju širenja straha od migranata, ne analizirajući razloge u njihovim državama, već ih se svrstava uz organizirani kriminal, trgovinu drogom, što u krajnjoj liniji predstavlja prijetnju. Ovakve tendencije povećale su “upotrebu rasističke i ksenofobične terminologije” u javnom prostoru Zapadne Europe (Kaya, 2009: 8). Upravo to je proizvod sekuritizacije migracije ili kako on naglašava *stigmatizacije migranata*, definirajući ovo kao glavnu sigurnosnu prijetnju i na kraju zaključuje da: “Proliferacija granične kontrole, represije nad strancima i tako dalje, ima manje veze sa zaštitom, a više sa političkim pokušajima da neke segmente biračkog tijela uvjeri u dokaze o konkretnim mjerama poduzetim kako bi se povećala sigurnost” (Kaya, 2009: 10). U prilog ovoj tvrdnji govore i rezultati pokrajanih izbora u SR Njemačkoj održanih početkom 2016. godine. Primjerice, novoformirana politička stranka “Alternative für Deutschland”,¹³ koja se deklarira kao konzervativno-liberalna stranka, osvojila je u pojedinim pokrajinskim parlamentima i 25% mandata (Sachen-Anhalt).¹⁴ Politički uspjeh ove stranke zasni-va se ponajprije na antimigracijskoj politici, tradicionalnim društvenim i identitetskim vrijednostima i antieuropskoj politici. Ilustracije radi, predizborni plakati pozivali su glasače da glasuju za “sigurnost svoje djece i kćerki”, te su sadržavali parole poput: “...znamo što znači kada se ne pazi na Islam...”; “...mi nismo svjetska socijalna udruga”; “...sigurne granice umjesto bezgraničnog kriminala”. Ovakve i slične poruke očigledno sadrže ksenofobne i antimigrantske elemente koji jasno pozivaju na mržnju i oblikovanje nove “umjetne” manjine u Njemačkoj. S druge strane, sličan ili pak indikativniji primjer sekuritizacije ilegalnih migracija pronalazimo u Mađarskoj. Zbog velikog priljeva izbjeglica tijekom 2015. godine iz Srbije, mađarska vlada na čelu sa premijerom Orbanom igradila je žičanu ogradu na granicama sa Srbijom i Hrvatskom, s ciljem fizičkog sprječavanja ulazka ilegalnih migranata na njihov teritorij. Kao argument za ovakav postupak premijer i vlada Mađarske su navodili da “...stanovnici žele zaštitu državne granice, obranu teritorija i kontrolu situacije... te da “..izbjeglički val prijeti europskim kršćanskim korijenima...” (Mađarska vlada, 2015 u: Tatalović, Malnar, 2015: 27).

U konačnici, vidljivo je da se sekuritizirajući diskurs vrlo brzo etablirao kod pojedinih političkih elita unutar Unije. Između ostalog, opsežnu studiju o sekuritizaciji migracija pronalazimo i kod J. Huysmansa u tekstu “Politika nesigurnosti – strah, migracije i azil u EU”. Autor svoju teorijsku analizu ne zasniva na migracijskim studiji-

13 https://www.alternativefuer.de/wp-content/uploads/sites/7/2016/05/2016-06-27_afd-grundsatzprogramm_web-version.pdf (02. 08. 2016.)

14 Više na: <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/wahlen-2016-die-ergebnisse-der-landtagswahlen-im-ueberblick-a-1082093.html> (02. 08. 2016.)

jama već na sigurnosnim studijama. Osobito analizira značaj razvoja sekuritizacije ovog pitanja i političko-sigurnosnog diskursa o migracijama u Europskoj uniji kroz tri postavke: (1) da je to instrument u borbi za političku moć i legitimitet, (2) da je sigurnost važan resurs implementacije politike i (3) kroz značaj države u ostvarivanju i zaštiti građana (Huysmans, 2006: 42-45). Posebno je važno naglasiti da vladajuće političke elite u ostvarivanju svojih interesa putem modela sekuritizacije vrlo čestodolaze u sukob sa temeljnim europskim, ali i općenito demokratskim vrijednostima, koje garantiraju ljudska prava i slobode. Kao odgovor na ovakva kretanja u javnom prostoru pojavljuju se valovi ksenofobije, porast govora mržnje i desno orijentirana radikalizacija. U iznalaženju rješenja na ovakvo unutrašnje stanje zasigurno je da Unija treba i mora jačati svoje zajedničke kapacitete, kroz konkretne politike i planove sprječavanja i eksternalizacije ovog pitanja, sa posebnim fokusom na integraciju i zajedništvo. U tom kontekstu, pojedini autori predlažu dva konkretna cilja: "(1) smanjenje radikalizacije migranata, ali i europskih građana; (2) omogućiti migrantima da vide pozitivan cilj integracije u novo društvo" (Tadić i dr., 2016: 30).

Zasigurno je da je ova kriza postala najveći politički i humanitarni izazov za cjelokupnu Europsku uniju, za njeno jedinstvo, ali i budućnost. Na kraju, potrebno je istaknuti nekoliko ključnih elemenata specifičnih za ovu migracijsku krizu:

- (1) Percepciju migracijske krize od strane građana u pojedinim državama EU, ali i sekuritizacijske tendencije unutar političkih elita;
- (2) Po opsegu tj. broju migranata, odnosno izbjeglica, prvenstveno sa Bliskog istoka, ovo je najveće migracijsko kretanje u Europi poslije Drugog svjetskog rata, specifično i po nizu ruta i načina transporta;
- (3) Slabost europskog sigurnosnog poretka (te politike azila i migracija);
- (4) Suradnja sa akterima izvan granica Europske unije.

Zaključak

U konačnici, izbjeglička i migracijska kriza reafirmirala je neodvojivost države, pojedinca i identitetske politike kao referentnih objekata sigurnosti, pokazujući da politički akteri svojim diskursom identitet pojedinca mogu pretvoriti u sigurnosni izazov za državu. Zbog toga je nužno smanjenje negativne reverzibilnosti na nacionalnoj, lokalnoj, ali i na razini Europske unije prema identitetskim pitanjima, koja jesu ili mogu biti dio migrantske i izbjegličke krize. Nadalje, ovo pitanje treba vratiti u jedan demokratski i zajednički politički diskurs i okvir

koji neće delegitimirati Uniju, niti njene članice. U protivnom, u budućnosti se mogu očekivati negativne političke posljedice po funkcioniranje same Europske unije, ali i po njene temeljne osnove i vrijednosti kao što su sloboda, sigurnost i pravda. Pretpostavke za ovakvo djelovanje podrazumijevaju harmoničan i koordiniran, te efikasan i efektivan plan na unutrašnjem, ali i vanjsko-političko-sigurnosnom angažmanu. U biti, promjene u strukturi i sustavu društvenog djelovanja odražavaju se na sektor sigurnosti, koju Tatalović analizira kroz divergentnost opće organizacije, odnosno organizacije koja postaje fleksibilnija, što rezultira time da se informacije maksimalno šire i dostupne su svima, a donošenje odluka je decentralizirano u odnosu na prethodno centralizirano i povjerljivo razdoblje (Tatalović, 2009¹⁵). To podrazumijeva veći stupanj interakcije svih referentnih objekata unutar Unije. Uspostava novog sustava vrijednosti zahtijevala bi uključivanje pitanja azila i migracije, koncepta multikulturalnosti, zaštite manjinskih prava, smanjenja ksenofobije i deradikalizacija na mikro i makro razini u svakodnevnom diskursu. To bi, da napravimo analogiju sa Gidensovim konceptom *blokiranog društva*,¹⁶ dovelo do demokratiziranja i desekuritiziranja ovih pitanja sa kojima se Europa trenutno susreće.

15 Predavanje prof. dr. Siniše Tatalovića, "Problemi međunarodne sigurnosti – asimetrični sukobi (ratovi)" na magistarskom studiju "Zaštita i spašavanje" na Fakultetu političkih nauka u Sarajevu 18. siječnja 2009. godine.

16 Pod terminom "blokiranog društva" Giddens podrazumijeva ona društva "u kojima posebni interesi ili strukturni konzervativizam, ili oboje, sprječavaju uvođenje neophodnih promjena" (Giddens, 2009:11).

Mirza Smajić*

Security Aspects of the Migration Crisis: Between Humanity and the Creation of New “Artificial” Minorities

165

SUMMARY: In this article author is analyzing influence of migration crisis on the European Union through security and political dimension, and reception of these discourses among political elite and citizens. Author's special attention is on humanitarian, but also on security dimension of perception of immigrants, refugees and asylum seekers as “new” artificial minorities in the European Union. On other hand, such processes are increasingly being portrayed as a security threat, embodied in the increase of xenophobia and racism, whereby some political elites in the EU perceive immigrants as “anti-citizens”. Author also analyzes the securitization of refugees' identity, which is being presented (through the speech acts) as the security threat in some EU member states. The consequence of such developments is the increase of violence against minorities and the negative impact on the inner cohesion within the EU, as well as its capacities to manage the migration crisis. Finally, starting from theoretical and empirical assumptions, the author offers a comprehensive review of the European migration crisis in order to reduce the negative reversibility on achieving minority rights in the EU.

KEY WORDS: Refugee crisis, securitization, deterritorialization, European Union, new minorities

* Mirza Smajić, PhD, Faculty of Political Science, University of Sarajevo.
E-MAIL: mirza.smajic@fpn.unsa.ba

Literatura

- Baričević, V. 2015. Izbjeglička i migracijska pitanja kao izvor trajne krize europske unije: neuspjeh europskih politika azila i migracije. *Političke analize* (6), 23: 3-14.
- Battersby, P., Siracusa, J. 2009. *Globalization and Human security*. USA: Rowman & Littlefield Publishers Inc.
- Buzan B., Waever, O., Wilde Jaap. 1998. *Security, A New Framework For Analysis*. London: Lynne Rienner Publisher.
- Buzan, B. and Waver, O. 2003. *Regions and Powers*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Buzan, B., Waever, O. 2010. Nakon povratka teoriji: Prošlost, sadašnjost i budućnost sigurnosnih studija, u: Collins, A. (ur.) *Suvremene sigurnosne studije*. Zagreb: Centar za međunarodne i sigurnosne studije FPZG i Politička kultura. str. 434-458.
- Beck, U. 2004. *Moć protiv moći u doba globalizacije*. Zagreb: Školska knjiga.
- Beck, U. 2003. *Što je globalizacija?*. Zagreb: Vizura.
- Beridan I., Turčalo, S., Smajić M. 2011. Međunarodna zajednica i izazovi humanoj sigurnosti u postkonfliktnom društvu, u: Zbornik radova *Dani kriznog upravljanja 2011*. Velika Gorica: Veleučilište Velika Gorica. str.524-539.
- Ćurak, N. 2002. *Geopolitika kao sudbina - Slučaj Bosna*. Sarajevo: Fakultet političkih nauka.
- Dent, M. C. 2010. Ekonomska sigurnost, u: Collins A. (ur.) *Suvremene sigurnosne studije*. Zagreb: Centar za međunarodne i sigurnosne studije FPZG i Politička kultura. str. 233-254.
- Emmers, R. 2010. Sekuritizacija, u Collins, A. (ur.) *Suvremene sigurnosne studije*. Zagreb: Centar za međunarodne i sigurnosne studije FPZG i Politička kultura. str. 133-150.
- Tatalović, S., Grizold, A., Cvrtila, V. 2008. *Suvremene sigurnosne politike*. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga.
- Gidens, E. 2009. *Evropa u globalnom dobu*. Beograd: Clío.
- Huysmans, J. 2006. *The Politics of Insecurity*. London-New York: Routledge.
- Nye S. J. 2006. *Kako razumjevati međunarodne sukobe*. Beograd: Stubovi kulture.
- Stojanović, S. 2007. Proces denacionalizacije i bezbednost. *Vojno delo* (59), 3: 103-126.
- Kaya, A. 2009. *Islam, Migration and Integration*. New York: Palgrave Macmillan.
- Kerr, P. 2010. Ljudska sigurnost, u: Collins, A. (ur.) *Suvremene sigurnosne studije*. Zagreb: Centar za međunarodne i sigurnosne studije FPZG i Politička kultura. str. 114-132.
- Mađarević, E. 2015. *Izbjeglička kriza – najveći izazov za nacionalne države i Europsku uniju*. u: Notitiačasopis za održivi razvoj. Zagreb, str.101-115.
- Telo, M. 2006. *European Union, Global Governance, World Order*. New York: Palgrave Macmillan.
- Tadić, J., Dragović, F., Tadić, T. 2016. Migracijska i izbjeglička kriza – sigurnosni rizici za EU. *Policija i sigurnost* (25), 1:14-41.
- Tatalović, S. Malnar, D. 2015. Sigurnosni aspekti izbjegličke krize. *Političke analize* (6), 23: 23-29.
- Owen, T. 2010. Human security, u: Burgess P. (ed.): *The Routledge Handbook of New Security Studies*,

London and New York: Routledge.
Liota, P., Taylor, Owen. 2007. Smisao
i simbolizam: Evropa preuzima
ljudsku bezbednost. *Ljudska
bezbednost*, V-1, str.7-27.
Whitehead, L. (ed.) 2001. *The
International Dimensions of
Democratization*. New York:
Oxford University Press.

Izvori

[http://ccmr-bg.org/eubezbednost/
pdf/03.%20Evropska%20
bezbednosna%20strategija.pdf](http://ccmr-bg.org/eubezbednost/pdf/03.%20Evropska%20bezbednosna%20strategija.pdf)
(01.08. 2016.)
[http://eur-lex.europa.
eu/legal-content/EN/
TXT/?uri=celex:52010DC0673](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52010DC0673) (26.
07. 2016.)
[http://frontex.europa.eu/trends-and-
routes/migratory-routes-map/
\(02. 08. 2016.\)](http://frontex.europa.eu/trends-and-routes/migratory-routes-map/)
[https://www.alternativefuer.
de/wp-content/uploads/
sites/7/2016/05/2016-06-27_afd-
grundsatzprogramm_web-
version.pdf](https://www.alternativefuer.de/wp-content/uploads/sites/7/2016/05/2016-06-27_afd-grundsatzprogramm_web-version.pdf) (02. 08. 2016.)
[http://www.spiegel.de/politik/
deutschland/wahlen-2016-die-
ergebnisse-der-landtagswahlen-
im-ueberblick-a-1082093.html](http://www.spiegel.de/politik/deutschland/wahlen-2016-die-ergebnisse-der-landtagswahlen-im-ueberblick-a-1082093.html)
(02. 08. 2016.)
[http://www.lse.ac.uk/
internationalDevelopment/
research/CSHS/humanSecurity/
barcelonaReport.pdf](http://www.lse.ac.uk/internationalDevelopment/research/CSHS/humanSecurity/barcelonaReport.pdf) (03. 11. 2016.)

167

Mirza Smajić
*Sigurnosni aspekti
migracijske krize:
između humanosti
i oblikovanja novih
"umjetnih" manjina*